

TERZIJDE

=====

**DUIVELSKIND DOOR HET REIZEND VOLKSTHEATER:
SCHADUW OVER EEN MACABER SPEL.**

Tijdens het afgelopen seizoen programmeerde het Reizend Volkstheater o.m. *Duivelskind* van Thomas Middleton en William Rowley. Deze produktie kon bezwaarlijk een succes genoemd worden maar kreeg toch veel te weinig aandacht en kansen. Het feit alleen al dat het R.V.T. de uitdaging was aangegaan dit moeilijke drama te spelen is belangwekkend. Het repertoire van Shakespeares tijdgenoten en van de generatie die onmiddellijk na hem kwam is trouwens al te weinig bekend in onze theaters.

The Changeling (1624) is een bittere, gruwzame tragedie, typisch voor de Jacobeaanse periode. De belangrijkste bron voor het stuk is een verhaal dat Middleton aantrof in een populaire verzameling sensationele misdaadverhalen: John Reynolds' *The Triumphs of God's Revenge against the Crying and Execrable Sin of Murther*. Hierin vond hij de geschiedenis die de hoofdplot van het drama uitmaakt: Beatrice beantwoordt de liefde die de edelman Alsemero haar betuigt, maar zij is reeds verloofd met Alonso de Piracquo. De afstotelijke De Flores zal hem uit de weg ruimen maar aldus onvermijdelijk zijn en Beatrices ondergang bewerken. *The Changeling* is een stuk over de zondeval en de noodzakelijke vergelding, geconcretiseerd in seksuele verhoudingen. Zoals vele Jacobeaanse tragedies wordt het beheerst door een duistere, cynische of zelfs decadente atmosfeer.

Men zegt vaak over Middleton dat hij vooral geniaal was in het creëren van vrouwenfiguren. Beatrice is in elk geval een sterk getekende hoofdrol. T.S. Eliot schreef dat *The Changeling* de tragedie is van "the not naturally bad but irresponsible and undeveloped nature, caught in the consequences of its own action... Beatrice is not a moral creature; she becomes moral only by becoming damned" (1). Het is typisch dat zij haar beslissing om Alonso te doden ogenblikkelijk, als bij ingeving en wellicht nogal lichtvaardig neemt. Maar deze onverantwoorde daad sleurt dit amorele meisje mee in een moreel labyrint waaruit zij niet meer kan ontsnappen (2).

Beatrices verhouding tot De Flores is een der meest fascinerende aspecten van het stuk. Van in het begin manifesteert zij een irrationele afkeer voor hem. En toch raakt zij steeds nauwer met hem verbonden. De Flores is a.h.w. haar schaduw in Jungiaanse zin.

“Duivelskind” door het R.V.T. Bovenaan: Marijke Pinoy als Beatrice.
Onderaan: Guido Horckmans als De Flores (foto's: D. Van de Velde)

De produktie door het Reizend Volkstheater (3), geregisseerd door Marc Steemans miste sfeer en gedrevenheid. Spanning was er wel in de grote, cruciale scènes van het drama.

Maar er zijn mijns inziens enkele fundamentele redenen voor het falen van deze produktie. De merkwaardige nevenintrige, die helemaal in een gekkenhuis gesitueerd is, had men weggelaten. Deze naar ons gevoel misschien wat smakeloze geschiedenis - T.S. Eliot sprak over "its nauseousness" - draait rond twee mannen die zich als gek voordoen om aldus het hof te kunnen maken aan Isabella, de jonge vrouw van de dokter, maar die beiden bot vangen. Hoewel er interessante thematische verbanden zijn tussen hoofd- en nevenplot en er een paradoxaal, schokkend contrast ontstaat - in het gekkenhuis prevaleren normale menselijke verhoudingen terwijl de wereld van het hof zich door een afschuwelijke waanzin laat drijven -, is het wellicht mogelijk om de nevenintrige te schrappen. Het ijzingwekkend directe drama van Beatrice en De Flores blijft wellicht als een sterke tragedie overeind. Indien men deze keuze maakt, moet het stuk rechtlijnig en gebald gespeeld worden. Marc Steemans had echter geopteerd voor het inlassen van allerlei hedendaagse prikjes of parodiërende toetsen zoals het citeren van Toon Hermans en Elvis Presley. Plotse, niet slechts vervreemdende maar ook ridiculiserende elementen - zoals Beatrices verrassend gebruik van een Westvlaams dialect tegen haar vader - of het gratuit inlassen van een aantal Shakespeare-citaten waren zo drastisch dat ze het drama eigenlijk ondergroeven. Indien men de in vele Jacobeeaanse stukken aanwezige laag waarin tragedie en komedie elkaar raken, wenste aan te boren, dan had men beter de nevenintrige behouden waarin het drama op komische wijze in reliëf geplaatst wordt.

Sommige rollen waren ook onvoldoende uitgewerkt. Marijke Pinoy wist wel een overtuigende Beatrice - een verwend, zelfgenoegzaam en moreel verblind meisje - te creëren.

Het decor bestond uit een zwarte achtergrond waartegen schaarse, alle aandacht trekkende stukken geplaatst werden. Zo kwamen soms mooie beelden tot stand zoals bijvoorbeeld de grote klok die een reusachtige schaduw kon afwerpen. Er werd overigens effectvol met licht gewerkt, zodat vaak grote, dreigende schaduwen over dit macabere spel hingen.

Ook al werd de uitdaging die *The Changeling* aan een gezelschap stelt, misschien onderschat, toch kan deze produktie de aanzet zijn tot het ontginnen van een bij ons vrijwel onbekende toneelliteratuur.

NOTEN

1. T.S. Eliot, *Elizabethan Essays*, Londen, 1934, pp. 90-91.
2. Samuel Schoenbaum, *Middleton's Tragedies*, New York, 1955, pp. 141-142.
3. *Duivelskind* van Thomas Middleton en William Rowley door het Reizend Volkstheater. Regie: Marc Steemans; vertaling: Ludo Abicht; kostuums en scènebeeld: Martine Boni. Première: 10 december 1987 in het Nieuw Ring Theater te Antwerpen.